

PONÈNCIA 3: ASPECTES JURIDICOLEGALS DE L'EXERCICI DE LA MEDICINA

SUBPONÈNCIA: LIMITACIONS A LA PRÀCTICA PROFESSIONAL I RECICLATGE DELS MENYS COMPETENTS

Estat actual

L'existència de metges no prou competents és un fet inqüestionable, però impossible de quantificar, perquè no hi ha una definició universalment acceptada per definir la competència professional. En termes generals es podrien identificar tres tipus de mancances en la competència professional dels metges:

- a. Dèficits formatius a l'etapa de pregrau o de postgrau, o inadequada o insuficient formació continuada al llarg de la vida professional que no li ha permès al metge actualitzar els coneixements, ja sigui incorporant els nous o substituint els obsolets pels més recents.
- b. Dèficits d'habilitats en especialitats que requereixen perícia i experiència, i l'aprenentatge rigorós i sistemàtic de les noves tecnologies manuals.
- c. Dèficits de caràcter psicològic, com depressions o altres malalties mentals, incloent-hi l'addicció a substàncies, o alteracions emocionals derivades de la insatisfacció professional.

La incompetència professional és un problema que planteja grans dificultats per resoldre'l i que té conseqüències greus, tant per als ciutadans que reben l'assistència d'aquests metges, com per al mateix col·lectiu professional, pel risc que es generalitzi als altres l'opinió negativa que es deriva de les actuacions dels incompetents i per les reclamacions judicials associades a una pràctica incorrecta. Un problema afegit és que sovint els metges poc competents desconeixen que ho són i no busquen estratègies formatives adequades.

Malauradament no hi ha mecanismes que regulin el manteniment de la competència dels metges i que determinin el que s'ha de fer amb els que no tenen el nivell exigible, excepte el dret dels col·legis a actuar en el cas de metges malalts per una patologia mental o una conducta addictiva (PAIMM). Tampoc no disposem de recursos per detectar els professionals amb pràctiques deficientes.

Avui dia l'ordenament jurídic vigent només contempla com a requeriments per la pràctica professional la titulació i la col·legiació. El deure moral dels metges ha de ser mantenir la competència per mitjà de la formació continuada, però no hi ha procediments per avaluar si individualment s'aconsegueix l'objectiu buscat.

Les avaluacions que s'efectuen en els metges d'AP impulsades per la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària representen un esforç molt lloable, però limitat i de caràcter voluntari.

Les propostes d'introduir sistemes de recertificació per mantenir la llicència que permet l'exercici professional no han estat ben desenvolupades i gairebé s'han limitat a plantejar-les com un objectiu llunyà.

La falta de sistemes de regulació de la competència dels professionals representa una situació injusta en un sistema sanitari públic que ha de garantir la qualitat dels serveis que presta i, per tant, la qualitat professional de cadascun dels seus membres.

La conseqüència d'una falta de sistemes d'identificar els metges no prou competents ha determinat que no s'hagin desenvolupat procediments per corregir la incompetència, tret dels de caràcter punitiu, ja sigui a través d'expedients disciplinaris incoats pel mateix Col·legi de Metges o de caràcter judicial. El reciclatge dels menys competents és encara inexistent.

Una altra limitació per a la pràctica professional són els problemes de salut dels metges, especialment els que es relacionen amb la síndrome del desgast professional (*burn-out*), l'automedicació abusiva de psicofàrmacs, la dependència de l'alcohol i els opiacis o els trastorns mentals. Els metges amb problemes d'aquesta mena tenen poca tendència a demanar espontàniament ajuda mèdica i sovint els companys no busquen solucions per por de "perjudicar-lo".

La incidència i la prevalença d'aquests trastorns augmenta i preocupa el seu impacte en els errors mèdics, les reclamacions, el mal ús dels recursos i la qualitat dels serveis.

El COMB va posar en marxa el 1998 un programa d'ajut integral al metge malalt (PAIMM) per afrontar aquestes situacions, que ha dut a terme una feina notable, però que encara no inclou a tots els qui se'n poden beneficiar.

Previsions de futur

L'evolució de la situació actual dependrà de les actuacions encaminades a prevenir, superar i corregir els hàbits o mancances que limiten l'aprenentatge i el manteniment de la competència per al correcte exercici professional. La societat, cada vegada més culta i informada, no tolera la manca de preparació dels professionals, i previsiblement s'agreuja la judicialització de la medicina si no s'hi introdueixen reformes. Els metges han de comprendre que només amb un compromís amb una pràctica clínica de qualitat podran fugir de la proletarització i evolucionar cap un món de professionals basat en la competència i el professionalisme, és a dir, la voluntat de servei i l'afany per l'excel·lència.

El nombre de metges poc competents es reduirà previsiblement si s'estableixen sistemes més rigorosos d'avaluació al final del període de pregrau i al final del període de postgrau, amb la implementació universal de formació continuada, que hauria d'estar més regulada i no deixada a l'espontaneïtat individual.

Als problemes de salut dels metges de tipus mentals, addictiu, o de desgast, que limiten la seva competència professional, exigeixen mesures actives de caràcter preventiu, tant de tipus organitzatiu com de tipus personal.

La societat, cada dia més culta i informada, tolerarà menys la manca de competència i els col·legis de metges hauran de decidir si han de prioritzar el dret dels ciutadans a ser atesos per professionals competents o mantenir-se fermes en la reclamació de privilegis per als metges sense comprometre's a vetllar per la seva excel·lència. Les institucions sanitàries també tenen una responsabilitat d'organitzar l'activitat dels professionals de manera que es minimitzin les possibilitats d'una mala pràctica per fatiga, per sobrecàrrega de treball, per descoordinació dins dels equips de treball, per

falta de motivació... A cada centre s'han d'arbitrar mesures correctores sobre els professionals menys qualificats.

En què cal millorar?

Sembla raonable que cal assegurar que es limiti als metges menys competents la seva capacitat per exercir fins que hagin corregit les seves mancances. Per això, els professionals haurien de prendre la iniciativa, la qual cosa implica que sigui la corporació professional, amb la col·laboració de les societats científiques, qui fixi els criteris de la competència mínima comuna a tots els metges i les pròpies de cada especialitat.

S'haurien d'establir sistemes assumibles per avaluar de manera periòdica la competència professional, per tal de detectar la importància de les mancances en coneixements, habilitats i activitats i poder així establir recomanacions pertinents per poder recuperar la competència exigible. Els no-competents no podrien exercir lliurement, sinó només en situació tutelada. Aquest sistema d'avaluació hauria de tenir un caràcter no repressiu i hauria d'estar complementat per models de reciclatge, finançats amb recursos de les organitzacions, ja que és de la seva responsabilitat garantir equips de professionals competents.

Els col·legis de metges han de difondre entre els seus membres el criteri que entrar en la cultura de l'avaluació i de la millora continuada de la nostra pràctica professional és necessari, ineludible i gratificant. Al mateix temps han d'establir estratègies per fomentar la seguretat de la pràctica mèdica, fet que exigeix un canvi cultural copernicà en la valoració dels errors mèdics, que no han de ser criminalitzats, sinó utilitzats en la dinàmica d'augmentar la qualitat assistencial.

També poden assumir responsabilitats en la vigilància de la qualitat de la praxi professional i en la funció de tutela de les activitats formatives dels qui necessiten millorar la seva competència professional.

Hauria de ser també responsabilitat dels col·legis garantir que la Formació Continuada adquireixi un caràcter universal i es converteixi en una obligació de tots els metges perquè se'ls autoritzi a mantenir la seva pràctica professional sense limitacions.

En el camp de la protecció de la salut mental dels metges és convenient millorar en l'estudi dels factors de risc en l'exercici de la professió que incideixen negativament en la salut mental dels metges, per tal d'impulsar actuacions dirigides als metges més vulnerables per prevenir aquesta patologia.

Caldria incidir en la potenciació de les habilitats personals i socials dels metges que els ajudi a neutralitzar amb eficàcia aquests factors de risc.†